

THE LAST LECTURE

By Randy Pausch and Jeffrey Zaslow

วนิษา เรช แปลจาก The Last Lecture กรุงเทพฯ: อมรินทร์ HOW-TO, 2553.

ประมวลจากกิจกรรมเสวนาหนังสือดีที่นำอ่าน (Book Sharing)

โดย วิศิษฐ์พร วัฒนาวาทิน*

สาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

แนะนำให้อ่าน โดยเฉพาะคนที่เป็อาจารย์ควรอ่านมาก ๆ

ทำไมผมถึงเลือก The Last Lecture...

เป็นเรื่องสำคัญเวลาเลือกหนังสือเพื่อจะซื้ออ่านเองก็เป็ประเด็นหนึ่ง แต่พอเลือกที่จะแบ่งปันก็เป็อีกประเด็นหนึ่ง ผมซื้อเล่มนี้เมื่อต้นปีที่แล้ว เป็นเรื่องบังเอิญเพราะตอนนั้นต้องการซื้อหนังสือเรื่อง เมา เซ ตุง เป็น เรื่องราวที่ไม่เป็นที่รู้จัก พูดถึงหมาในเชิงที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน แล้วเลือบไปเห็นเล่มนี้เข้า

ก่อนหน้าปีที่แล้วได้ดูรายการของโอปราห์ (Oprah Winfrey Show) รายการประเภททอล์คโชว์ ในประเทศสหรัฐอเมริกา แล้วเขาเชิญอาจารย์เรนด์ เพาซ์ มาให้พูดบรรยายสิบกว่านาที่ เป็นการสรุปของอาจารย์เรนด์ เพาซ์ ที่มหาวิทยาลัยคาร์เนกี เมลลอน (Carnegie Mellon University) ก็เลยเข้าไปดู ปรากฏว่าฟังไม่ค่อยรู้เรื่องเนื่องจากจบฝรั่งเศส แต่ว่าตอนฟังของโอปราห์รู้เรื่อง เมื่อได้ฟังฉบับเต็ม 76 นาที ก็ยังไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่มันมีความรู้สึกว่ามีอะไรซ่อนอยู่ อยากรู้จังเลย หลังจากนั้นก็ติดตามมาตลอด เพราะเป็นภาษาอังกฤษ จนไปหาซื้อหนังสือมาเซตุง แล้วเจอเล่มนี้ ก็หยิบดู เห็นเป็นฉบับภาษาไทย ตกใจซื้อเลย เพราะว่าเป็นภาษาไทยจริง ๆ และกำลังหาอยู่ แปลโดยคุณหนูดี (วนิษา เรช) ซึ่งโดยส่วนตัวแล้วชอบหนูดีแปลหนังสือ เพราะแปลแล้วได้อารมณ์ไทย และถ่ายทอดได้ดี เนื่องจากภาษาอังกฤษดีมาก เลยรีบขับรถกลับบ้านและอ่านจบภายในหนึ่งทุ่ม แล้วรู้สึกว่าเป็นผู้เป็นคนขึ้นอีก และรู้สึกว่าชีวิตที่ดำรงอยู่ต้องทำให้มีชีวิามากขึ้น อ่านหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ให้แรงบันดาลใจที่ดีและเป็นการจัดการความรู้ที่ดี

* ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ

E-mail address: wisit@sut.ac.th

เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ชอบมาก พออ่านเสร็จแล้วก็พับไว้ ข้อดีคือ เมื่อกลับไปดูหนังสือที่คุณตาอ่าน เมื่อเขาพับแล้วเขาจะเขียน ทำให้ผมเข้าใจว่า ณ ขณะนั้นเขาอ่านเล่มนั้น เขามีปฏิกิริยาอย่างไร ซึ่งผมก็ทำเช่นนั้นมา และพอผมก็เช่นเดียวกัน หนังสือที่บ้านผมจึงมักจะถูกพับ และหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ผมพับมากที่สุดในบรรดาหนังสือที่ผมมีประมาณ 500-600 เล่มที่อ่านอยู่ พับต้นคือชอบพับลึกคือถูกใจมาก พับลึกและพับซ้ำซ้อนคือ.....

ผมได้เข้าไปใน วิกิพีเดีย (Wikipedia) แล้วก็ได้ทราบว่า The Last Lecture เป็นธรรมเนียมของมหาวิทยาลัยในอเมริกาหลายแห่งที่เขาจะให้อาจารย์ผู้ใหญ่มารายงานเป็นครั้งสุดท้าย โดยจำลองว่า ถ้าหากบรรยายครั้งนี้แล้วเสียชีวิต อยากจะฝากอะไรไว้ให้กับนักเรียน สำหรับอาจารย์เรนดี เพาช เป็นการบรรยายครั้งสุดท้ายจริง ๆ เพราะวันที่อาจารย์ให้บรรยายคือวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2007 อาจารย์เสียชีวิตวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2008 คล้ายว่ารู้ล่วงหน้า เพราะอาจารย์เป็นมะเร็งที่ตับอ่อน และมีก้อนมะเร็งมากถึงสิบกว่าเม็ด คือทำทุกอย่างแล้วเสียชีวิตแน่นอน ตรงนี้เองที่ทำให้ผู้อ่านจะได้ประโยชน์จากเล่มนี้คือ “วิธีคิด” สำคัญมาก และ “วิธีตอบโต้” กับสิ่งที่เกิดขึ้นต่อหน้า เรื่องนี้สำคัญ เพราะมีหลายประโยชน์ที่ทำให้เรารู้สึกว่า ถ้าคนเป็นมะเร็งจนตายแบบนี้ เกิน 50% น่าจะพุ่มพ่ายและเหงาหงอยเตรียมตาย แต่ในขณะที่อาจารย์เรนดี เพาช ไม่ใช่ ซึ่งผมไม่มั่นใจว่าถ้าอาจารย์เรนดี ไม่มีลูกที่กำลังเล็ก ๆ 3 คน แล้วตัวอาจารย์กำลังจะเสียชีวิตในอีก 6 เดือน แต่จะต้องทิ้งภาระไว้ให้เจ ซึ่งเป็นภรรยาคนเดียว ถ้าหากไม่มีภาระแบบนี้เลย อาจารย์จะมีแรงผลักดันอะไรหรือไม่ที่จะต้องทำทุกอย่างให้พร้อม หรืออาจารย์จะนอนรอความตายหรือไม่ แต่ด้วยการที่อาจารย์มีลูก 3 คน แต่ก็ยังมีผู้ชายอีกจำนวนมากที่มีลูก 3 คน มีภรรยา 1 คน และอยู่ในสถานะนี้ แต่ไม่คิดจะทำแบบอาจารย์เรนดี ถามว่าอะไรที่ทำให้อาจารย์เรนดีไม่ยอมมอมมือเท้าในช่วงหกเดือนหลัง ใจผมคิดว่าเป็นเรื่องของ “ความรับผิดชอบ” อาจารย์มีมากในทุก ๆ บทบาทที่อาจารย์ทำ อาจารย์มีความรับผิดชอบในการเป็น “พ่อ” เป็น “สามี” เป็น “ครู” เป็นอะไรอีกหลายอย่าง และได้ทำทุกสิ่งทุกอย่างในช่วงหกเดือนนี้ แต่ภาพที่เห็นชัดที่สุดคือ หลังจากที่เขาเสียชีวิตไปเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2008 ด้วยอายุ 47 ปี อาจารย์ได้เตรียมทุกอย่างให้เจเงินหน้าอย่างมีอุปสรรคน่าจะน้อยที่สุด นี่คือการรับผิดชอบต่อยิ่งใหญ่ของคน ๆ หนึ่งที่ฟังจะมี แต่ผิวนิยามวิธีคิดและรู้จักคิด มีคนตั้งเยอะที่ไม่รู้จักคิด

3 คำถามในการเลือกซื้อหนังสือ...

เวลาเลือกซื้อหนังสือ ต้องตอบตัวเองให้ได้อยู่ 3 คำถามคือ 1) ทำไมจึงเลือกซื้อหนังสือเล่มนั้น 2) จะได้อะไรจากหนังสือเล่มนั้นเมื่อจ่ายเงินและกลับมามาอ่าน 3) จะนำสิ่งที่ได้ไปใช้ประโยชน์อย่างไร หากตอบคำถามเหล่านี้ได้ก็จะซื้อหนังสือเล่มนั้นทันที เล่มล่าสุดที่อ่านอยู่เป็นหนังสือที่เก่าแก่มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 คือ “เค้าโครงเศรษฐกิจฉบับแรกของประเทศไทย” โดยท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ทำไมจึงเลือกซื้อเล่มนี้ เนื่องจากขณะนี้เศรษฐกิจกำลังมีปัญหา เราจึงต้องกลับไปสู่พื้นฐาน และ

เล่มนี้สำคัญมาก เพราะว่าโค้ชแกรห์มที่สอนให้อาจารย์เรนดี้เล่นฟุตบอล ให้กลับไปฝึกฟุตบอลโดยไม่ต้องใช้ลูกบอล ดังนั้นเรื่องพื้นฐานจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก

3 คำถามนั้นเป็นคำถามที่เราต้องตอบให้ได้ ผมบอกเหตุผลไปแล้วว่าทำไมผมจึงเลือกซื้อหนังสือเล่มนี้ เพราะผมชอบดูรายการของโอปราห์มาก เพราะชอบฟังเวลาคนคุยกันและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของคำถามที่ได้รับ โดยมีเดิมพันว่าไม่เสียหน้าเพราะเป็นการออกรายการสด ดังนั้นคนเหล่านี้จะต้องใช้สมองเยอะมากในขั้นตอนของการกลั่นกรองและถ่ายทอดออกมา เป็นเดิมพันที่สูง เพราะเชิญออกรายการแบบนี้ไม่ว่าจะได้หรือเสียหน้า

สิ่งที่ได้จากหนังสือเล่มนี้ ผมได้ “วิธีคิด” ได้ “การรู้จักคิด” ทั้งสองอย่างนี้ต่างกันมาก วิธีคิดของอาจารย์เรนดี้ ท่านเป็นคนรู้จักคิด เพราะวิธีคิดมันทำให้คนไม่รู้จักคิดก็ได้ถ้ามีแต่วิธี สิ่งที่สำคัญคือการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิต ไม่น่าเชื่อว่าจินตนาการของท่าน เนื่องจากท่านอยู่ในด้านของระบบคอมพิวเตอร์เสมือนจริง ซึ่งเป็น จินตนาการ กลับให้ความสำคัญกับสิ่งที่ เป็น “คุณงามความดี” มาก และพูดถึงบ่อยครั้งมากในหนังสือ มันสะท้อนอะไรในคนอายุ 47 ปี เป็นศาสตราจารย์ ดร. ทางวิทยาการคอมพิวเตอร์ (Computer Science) แล้วมาให้ความสำคัญกับเรื่องของศีลธรรม เรื่องของคุณงามความดีในยุคศตวรรษที่ 21 และสะท้อนภาพของเด็กยุคใหม่ที่ท่านสอนอยู่ในชั้นเรียน ว่าเป็นเด็กที่ฉาบฉวย และไม่ยอมเอาพื้นฐาน มันทำให้เรามองเห็นเด็กของเราด้วย คือเรามีอาชีพเป็นนักสอนหนังสือ ทำให้เราเห็นว่าที่อเมริกาเขาก็มีปัญหา แต่เขาไม่ย่อท้อ เขาไม่ได้เป็นลา (Eeyore) แต่เป็น เสือ (Tigger) ซึ่งมีแต่ความสุข และมุ่งมั่นที่อยากจะทำ (Tigger และ Eeyore จากภาพยนตร์การ์ตูนของวอลท์ดิสนีย์ เรื่อง วินนี เดอะ พูห์) ดังนั้นหากอาจารย์เรนดี้ เป็นลาก็คงจะนั่งรอความตาย แต่อาจารย์ไม่ใช่ เฝอผุผมเป็นนักกฎหมาย ดังนั้นผมจึงบอกว่าสิ่งที่ผมได้คือ “การตีความสถานการณ์ที่อยู่ข้างหน้า” ทุกภาพที่เกิดขึ้น ผมต้องตีความ มิฉะนั้นเราจะไม่เข้าใจว่าคน ๆ หนึ่งที่กำลังมองแล้วฟังเราอยู่ เขาคิดอะไรอยู่ เราต้องตีความให้ออก แต่การตีความหลายครั้งนั้นมันเป็นการตีความแบบ อิปโซแฟกโต (ipso facto) คือโดยปริยาย เพราะการตีความโดยปริยายมันเป็นญาณระดับล่างสุด ญาณของมนุษย์มี 3 ญาณ คือ สัญชาตญาณ ปรีชาญาณ และปัญญาญาณ การเป็นครูของอาจารย์เรนดี้ ใช้สัญชาตญาณปกติซึ่งทุกคนมี เห็นคนฟังเราแล้วหลับ สัญชาตญาณบอกแล้วว่าเราพูดน่าเบื่อ หรือเหตุผลอื่น ต้องตีความ ในขณะที่ตีความว่าคนนั้นนั่งหลับ แต่คนนั้นก็กำลังตั้งใจฟัง หัวสมองเราจะไม่ทอดทิ้งคนนั้น จะทำอย่างไรดี ดังนั้นในขณะที่เดียวกันเราคิดหลายเรื่องมาก ผมจึงชอบการตีความของอาจารย์เรนดี้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตรงหน้าแต่ละครั้ง ๆ

อีกเรื่องหนึ่งที่ชอบคือ พออาจารย์ทราบอาจารย์เป็นมะเร็งในตับอ่อนมันเป็นสิ่งที่เลือกไม่ได้ อาจารย์กลับบอกว่าผมเลือกที่จะจัดการกับมันได้ ตรงนี้สำคัญ คนที่จะพูดแบบนี้ได้ก็คือ “รู้จักคิด” และเป็นคนคิดบวก และอาจารย์เป็นเสือ ประโยชน์ที่จะเอาไปใช้ก็คือ ผมเป็นครู ผมไม่ใช่อาจารย์ และ

เป้าหมายของผมคือการเป็นครูที่มีความรับผิดชอบแบบอาจารย์เรนดี เพราะผมอ่านเล่มนี้มาหนึ่งปีแล้ว และได้พยายามใช้ในการดำรงอาชีพการเป็นครูของผมในช่วง 365 วันที่ผ่านมา และผมว่า วันเวลามันดีขึ้น โดยเป็นไปตามความรู้สึกได้ด้วยตัวเอง มีความมั่นใจ มีความอึดใจในการเป็นครูสอนหนังสือ เนื่องจากเหมือนมีใครบางคนมาให้กำลังใจอยู่ตลอดเวลาเมื่อมือถือไม้ค้ำพิงหน้า ชอบมาก และจะมีภาพของอาจารย์อยู่ตลอดเวลา และเนื่องจากได้ดูวิดีโอที่มหาวิทยาลัยคาร์เนกี เมลลอน หลายครั้ง จึงเห็นภาพ

ผมจะต้องเป็นครูมืออาชีพให้ได้ภายในอายุ 60 ปี และผมจะพยายามให้สิ่งที่พื้นฐานที่แข็งแกร่งกับนักศึกษาให้ได้ เพราะอาจารย์เรนดีบอกว่าพื้นฐานสำคัญที่สุด เพราะหากพื้นฐานแข็งแรงแล้วด้านบนมันจะทำให้เข้าใจง่ายขึ้น ประโยคหนึ่งที่ผู้แปลหนังสือแปลได้ดีซึ่งผมคิดว่าเขาแปลตรงและผมชอบมาก และมันสอดคล้องกับสาระสำคัญในการสอนของผมแต่ละปี อย่างที่ผมเคยบอกแล้วว่าใจความสำคัญในการสอนของผมอย่างป็นคือ “ผมต้องทำให้เด็กของผมเป็นรุ่นต่อไปเพื่ออนาคตที่ดีกว่าของประเทศไทย” พอผมตั้งแบบนี้ มันเป้าหมายของผม ส่วนของอาจารย์เรนดีก็คือ “ผมอยากให้ลูกศิษย์มีชัยชนะเพื่อประเทศชาติ ให้ก้าวออกไปและทำให้สำเร็จ มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา พร้อมเดินลงในสนามแข่ง” เมื่อผมรู้สึกซึมเศร้าบางครั้ง ผมจะหยิบขึ้นมาอ่านในใบสรุป และกลับไปอ่านในเล่มว่าอยู่หน้าไหนก็จะพบว่าหน้านั้นคือหน้าที่ผมพับซับซ้อนมาก มันให้แรงบันดาลใจเราตลอดเวลา ดังนั้น “ทุกสิ่งไม่จำเป็นที่จะทำให้สำเร็จไม่ได้ กำแพงเป็นสิ่งกีดขวางสำหรับคนนอก แต่ถ้าเราต้องการเข้าไปในนั้นจริง ๆ เราต้องพยายาม เพราะกำแพงจะกีดขวางเฉพาะคนที่ไม่ใช่พวก” ผู้แปลก็สามารถแปลได้ซึ่งเหลือเกิน เช่น หากว่าเราอยากจะทำสอบเข้าเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ้าคุณอยากเข้าจริง คุณก็ต้องพยายามเข้าให้ได้

เมื่ออาจารย์ทราบว่าเป็นมะเร็งตับอ่อนจึงได้วางแผนว่าเป้าหมายของเขาคือไม่ต้องการเลิกเซอร์ครั้งสุดท้ายแบบคนอื่น เพราะว่าเขาจะไม่มีโอกาสได้สื่อสารกับลูกเขาเลย เนื่องจากยังเล็ก ดังนั้นจะอย่างไรดีให้มีอะไรบางอย่างเหลือเป็นร่องรอยเมื่อลูกโตขึ้นและมาเปิดวิดีโอนี้ดู เขาจะสื่อถึงลูกทุกครั้ง อย่างหนึ่งที่ชอบก็คือเขาเป็นคนเก่งซึ่งในอเมริกาและในโลกก็รู้จักและยอมรับในความเก่ง แต่ท่านจะถ่อมตนเสมอโดยนำเสนอว่า ทำอะไรดีจะให้ลูก ๆ รู้สึกตามคำพูดของท่านจริง ๆ นี่ก็เป้าหมายที่หนึ่ง กับสอง ให้ลูกรู้สึกภูมิใจในตัวพ่อด้วย เพราะเมื่อลูกโตขึ้นและมาดูวิดีโอเรื่องแบบนี้ เขาจะต้องให้ลูกรู้สึกภูมิใจในตัวพ่อ แต่ถ้าหากบันทึกแล้วพูดให้ลูกฟังเลย ๆ ไม่มีตัวช่วย ดังนั้น เขาจึงต้องใช้ห้องเรียน 400 กว่าคน เป็นตัวช่วย เพราะเขาเชื่อว่าคำพูดของเขาที่เมื่อพูดจบแล้วมีคนปรบมือให้อย่างดังก้อง มันหมายถึงเขาคือ somebody แล้วลูกเขาจะเชื่อจริง ๆ ว่าพ่อเขาเก่ง และภูมิใจในตัวพ่อ อาจารย์มีวิธีคิดที่ตัวเองเรียกว่าเป็น “เฮดเฟค” (Head Fake) คือให้ทำอย่างหนึ่ง แต่เบื้องหลังมีเบื้องลึกว่าจะสอนอย่างหนึ่ง แต่ถ้าสอนอย่างนั้นตรง ๆ จะได้รับการต่อต้าน ดังนั้น เฮดเฟคของอาจารย์ชัดเจน

มากกว่า ที่รับปากพูดเลกเชอร์ครั้งสุดท้ายนี้ ตนเองก็เชื่อว่าพร้อมสัปดาห์ และหากจะปฏิเสธก็ไม่มีใครว่า เพราะข้ออ้างก็คือจะตายแล้ว แต่พอนึกว่าจะทำอย่างไรดีให้ลูก 3 คนมีอะไรสักอย่างหนึ่งสืบทอดลูกเมื่อลูกโต เขาก็รับทันที เพราะฉะนั้นเหตุผลของเขาในการทำเลกเชอร์ครั้งสุดท้ายนั้น หัวข้อคือ “ทำฝันในวัยเด็กให้เป็นจริง” นั่นคือสิ่งที่ปรากฏอยู่เพื่อให้คนทำฝันให้เป็นจริง แต่ที่เป็นเหตุผลของเขาก็คือ เพื่อลูก 3 คน ซึ่งเยี่ยมยอดมาก และในการดำเนินชีวิตของพวกเขาเราต้องเหตุผลตลอด

ตัวอย่างของผม และผมเอาไปใช้ในภาคการศึกษานี้ก็คือผมสอนกฎหมายสิ่งแวดล้อม ผมให้เด็กทำรายงานคนละหนึ่งเรื่อง คือเรื่อง กลไกการพัฒนาที่สะอาด (ซีดีเอ็ม-CDM Clean Development Mechanism) จะมีทั้งหมด 94 โครงการในประเทศไทย ซึ่งใกล้เคียงกับจำนวนนักศึกษา สิ่งที่ผมต้องการก็คือทุกคนไปทำเรื่องนี้มาโดยต้องไปศึกษาสถานประกอบการจริงที่ต้องเข้าสู่กระบวนการซีดีเอ็ม นักศึกษาก็จะทำตามขั้นตอนในเชิงเทคนิค แต่ในขณะเดียวกัน นักศึกษาจะซึมลึกไปถึงเรื่องของ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วิศวกรต้องปล่อยมลพิษให้น้อย เพราะแม้แต่อาจารย์เรณูเองก็พูดไว้ในหนังสือว่า วิศวกรรมมิใช่เรื่องของการแก้ปัญหาออกมาได้อย่างสมบูรณ์แบบไร้ที่ติ หากเป็นเรื่องของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ออกมามีประสิทธิภาพที่สุด ดังนั้น ซีดีเอ็ม กระบวนการผลิตต้องเป็นการผลิตสีเขียวและมีมลพิษน้อยที่สุด ดังนั้น เวลานั้นนักศึกษาทำซีดีเอ็มแล้ว เหตุผลก็คือ นักศึกษาจะนึกถึงสิ่งแวดล้อม และหลังจากนั้นเขาจะทำทุกอย่างเพื่อไม่ปล่อยมลพิษ เพราะเห็นเรื่องนี้ด้วยตาของเขาเองแล้ว และผมจะสรุปในช่วงสัปดาห์สุดท้ายอีกครั้งว่า สิ่งที่ได้มอบหมายให้นักศึกษาทำนั้นนี่คือผลที่เป็นเทคนิค ซีดีเอ็มขายได้ แต่ที่ได้มากกว่านั้นคือเรื่องของพลเรือนสีเขียว (green citizen) และเป็นพลโลกที่ดูแลสิ่งแวดล้อม

บทบรรยายในหนังสือ The Last Lecture...

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็นภาคใหญ่ ๆ ทั้งหมด 6 ภาค บทที่ 6 คือ คำพูดทิ้งท้าย บทนี้ผมชอบเนื่องจากผู้เขียนบางคนเขียนหนังสือแล้วพยายามบอกอะไรทุกอย่างในเชิงระบบ แต่พอถึงจุดหนึ่งแล้วมันเหมือนกับว่ายังไม่สะเด็ดน้ำ ยังมีแนวคิดอะไรที่น่าสนใจอยากให้อีก แต่ใส่เข้าไปในบทหลักไม่ได้ ก็จะเป็นเหมือนกับ เบ็ดเตล็ด แต่เป็นเบ็ดเตล็ดที่เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากในการอ่าน ก็จะได้ประโยชน์จากตรงนี้เยอะ

“ถ้าเราต้องดับสูญในวันพรุ่งนี้เราจะทิ้งอะไรไว้เป็นมรดก” นี่สำคัญ เมื่อเดือนที่แล้วผมได้ทำเลกเชอร์ครั้งสุดท้ายในวิชากฎหมายธุรกิจ เพราะว่าผมสอนเสร็จบ่ายสาม แล้วต้องขับรถไปบรรยายที่จังหวัดขอนแก่นตอนห้าโมงเย็น และได้บอกนักศึกษาว่า สมมติว่าครูขับรถชนกับสิบล้อแล้วครูตาย พวกเราจะทำอย่างไร นักศึกษาก็เงียบ ผมจึงบอกว่าคนเราก็ต้องตายได้ทุกคน ไม่ต้องกลัวตาย เพียงแต่เราเตรียมไว้ นักศึกษาก็ตกใจ ผมจึงบอกว่า ครูฝากไว้เลยว่า ถ้าครูตายขอให้ตั้งใจเรียนหนังสือให้จบ

ภายในสี่ปีถ้าเป็นไปได้ และเป็นคนดีของพ่อแม่ อย่าทำให้พ่อแม่เสียใจ และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย ทุกคนต้องสัญญาะ นักศึกษาก็พูดพร้อมกันว่าสัญญา เพราะเหตุการณ์ช่วงหน้าขณะนั้นมันบังคับให้ต้องตอบ เพราะเขาจินตนาการว่าผมจะตาย ถ้าผมตายผมจะเอาวิญญาณของผมพาตัวผมมาเดินดูพวกคุณแต่ละคนว่าทำตามนั้นไหม และผมก็ไม่ตาย เพราะผมไม่ประมาท นี่ก็ถือเป็นเลกเชอร์ครั้งสุดท้ายได้ เล็ก ๆ น้อย ๆ ทำไปเถอะครับ ดังนั้น เวลาสอนต้องสอนเด็กไปเรื่อย เพราะจะพบว่าในชั้นเรียน ของอาจารย์แรนดี้ได้สอนสิ่งที่ไม่ใช่เสมือนจริงตั้งเยอะ

ต่อมาคือวิธีการนำเสนอของอาจารย์แรนดี้ที่มหาวิทยาลัยคาร์เนกี เมลลอน อาจารย์เสนอด้วยสไลด์ประกอบการบรรยายโดยใช้รูปเป็นสื่อการสอนมาก อาจารย์มีเคล็ดลับเล็กน้อยซึ่งคนเป็นครูสามารถใช้ได้ด้วย เช่น ฉายสไลด์ภาพเนื้อร้ายในตับอ่อนของท่านให้ผู้ฟังดู และท่านก็ชี้ลูกศรไปที่ก้อนเนื้อใหญ่ที่สุด ทำให้เวลาเราดูสไลด์อยู่เมื่อใด ที่มีลูกศรวิ่ง ตาเราก็จะถูกบังคับให้ตามลูกศรนั้น อาจารย์ก็ใช้เซดเฟลโดยลากไปไว้ตรงก้อนใดก้อนหนึ่ง คนก็จะมองไปที่ก้อนนั้นพร้อมกัน และอาจารย์ก็จะอธิบายต่อไปโดยอาศัยก้อนนั้น แบบนี้นั้นเป็นเคล็ดลับง่าย ๆ ที่บางครั้งเราไม่ได้สนใจ เรื่องเล็กน้อยอาจารย์ไม่เคยมองข้ามเลย

“ผมยังมีอะไรมากมายในความเป็นตัวผม ซึ่งถ้าผมปาฐกถาได้ครอบคลุมทุกอย่างที่ผมมีและผมเป็น ผมอาจจะมอบอะไรที่พิเศษสุดให้แก่ผู้ฟังได้... ปัญหา” ถ้ามารวมกับปัญญาญาณของผม อาจจะเป็นอย่างยิ่งใหญ่ แต่สิ่งนี้แหละอาจจะเป็นสิ่งที่ผมจะมอบให้ผู้คนได้ ฉะนั้น ปัญหาในที่นี้ก็คือ “การดำเนินชีวิต อย่างมีวิธิตีคิด รู้จักคิด มีปัญญา” และพวกเราก็ต้องทราบ ว่า วันที่อาจารย์ไปพูดบรรยายเป็นวันเกิดของภรรยา และภรรยาต้องการให้ไปมาก เพราะวันเกิดปีนี้ของเจจะเป็นปีสุดท้ายที่มีแรนดี้ เพราะปีถัดไปจะไม่มีแรนดี้แล้ว ก็เข้าใจว่าทำไมเจอยากให้ไปมาก ดังนั้น เดิมพันของแรนดี้ก็คือ ต้องไปปาฐกถาแต่จะอย่างไรไม่ให้เจเสียใจอย่างสุดซึ่ง วิธีแก้ปัญหของหลายคนต่างกัน แต่วิธีแก้ปัญหของอาจารย์แรนดี้ที่น่าสนใจมาก

“ผมจะอย่างไรให้การปาฐกถาทางวิชาการนี้มีผลสั้นสะท้อนยาวไกลไปถึงลูก ๆ ผมในช่วงเวลาหนึ่งทศวรรษนับจากนี้หรือนานกว่านั้น” คำพูดนี้อยู่หน้า 10 ซึ่งไปสัมพันธ์กับหน้า 219 ซึ่งเขียนว่า “และผมก็บอกพวกเขาว่า การบรรยายครั้งนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพื่อผู้ฟังในห้องนี้เท่านั้น การบรรยายนี้เพื่อลูก ๆ ของผม” มันก็เลยมาย้ำกับหน้า 10 และมันดีมากกว่านี้คือการทำเซดเฟลที่เขียนมาก

สิ่งสำคัญที่อาจารย์แรนดี้ต้องการจะบอกคือ ปาฐกถาครั้งนี้ต้องทำให้คนปรบมือ เพราะเป้าหมายคือลูกต้องภาคภูมิใจว่าพ่อได้รับการปรบมือ สิ่งที่อาจารย์เสนอคือต้องค้นให้ออกว่า “อะไรทำให้

ผมพิเศษไม่เหมือนใคร” พวกเราบอกตัวเองได้ไหมว่าเรามีอะไรพิเศษไม่เหมือนใคร ผมบอกของผมได้ ถ้าเราบอกไม่ได้ เราก็เป็นคน ๆ หนึ่งที่เหมือนคนอื่น ซึ่งสิ่งที่ธรรมชาติให้มานั้นก็เหมือนคนอื่นมากพออยู่แล้ว แต่สิ่งที่เราจะแตกต่างจากคนอื่นได้ ต้องใช้วัตถุดิบชนิดเดียวคือสมอง และเมื่อสมองคิดทุกอย่างจะเป็นไปตามที่สมองสั่งการทั้งจิตและกาย เราจะเริ่มต่างจากคนอื่น เราจึงต้องบอกให้ได้ว่าเรามีอะไรที่พิเศษไม่เหมือนใคร เหมือนกับที่ผมบอกเด็กเช่นเดียวกัน และผมใช้แทนด้วยคำว่า “มูลค่าในการเพิ่มทักษะ” นักศึกษา มทส. พวกเราทุกคน หากเราเป็นเพียงวิศวกรไฟฟ้า โลหะ เครื่องกล เหมือนกับมหาวิทยาลัยอื่น สถานประกอบการเขาเชื่อไปล่วงหน้าแล้วว่าเราสู่มหาวิทยาลัยอื่นไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราจะต้องทำให้ตัวเองมีมูลค่าในการเพิ่มทักษะเพื่อพร้อมบอกเขาได้ และเขียนในช่องความสามารถพิเศษ และนี่เองจะเป็นตัวที่ดึงใบสมัครเราขึ้นมา

ข้อความตอนหนึ่งในหนังสือเขียนว่า “และแล้วในห้องรอแพทย์ตอนนั้นเอง ผมก็รู้แน่ชัดว่าสิ่งนั้นคืออะไร ความเข้าใจนั้นสว่างแวบเข้ามาเหมือนสายฟ้า” ผมชอบคำนี้ “สว่างแวบเข้ามาเหมือนสายฟ้า” ชอบเพราะนึกถึงคำภาษาอังกฤษว่า การหยั่งรู้มันเหมือนกับเป็นการให้ความกระจ่าง มันป๊องแวบเข้ามาในชั่วขณะ และถ้าได้อ่านการหยั่งรู้ของท่านโอโซ่ ลองอ่านเล่มนี้อีกเล่มหนึ่ง จะเข้าใจญาณทั้งสาม อยากให้อ่านโดยไม่ต้องเชื่อว่าท่านโอโซ่เป็นศาสดา สัตยชาตญาณ และความสามารถของเราปีต่อปีทำให้เราเก่งขึ้นเป็นปรีชาญาณ แต่เมื่อมันตกผลึกและทำให้เราสามารถบอกอะไรได้มากกว่าสิ่งที่ธรรมชาติบอกได้ด้วยตัวเอง นั่นคือปัญญาญาณ ดังนั้น ความฝันและเป้าหมายในวัยเด็กนั่นเองที่อาจารย์จะนำมาเป็นประเด็นในการปลูกเร้าผู้ฟัง เพราะว่ามีพ่อแม่หลายคนที่ต้องการให้ลูกเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อาจารย์อยากให้พ่อแม่ปล่อย เวลาลูกฝันอะไร อยากให้ลูกฝันและทำให้เป็นจริง อาจารย์แรนดี้ฝันทั้งหมด 6 เรื่อง ซึ่งผมชอบสไลด์ในหน้า 21 ผมทำตัวเป็นลูกทั้ง 3 คน เมื่อโตขึ้นแล้วมาอ่านสไลด์แผ่นนี้ ผมจะรู้สึกอย่างไร

...ความฝันวัยเด็กของผม

- ล่องลอยอยู่ในแรงโน้มถ่วงเท่ากับศูนย์
- ได้เล่นในทีมอเมริกันฟุตบอลอาชีพ
- เป็นนักเขียนในหนังสือสารานุกรมโลกสักหนึ่งหัวข้อ
- เป็นกัปตันเคิร์กแห่ง สตาร์เทร็ค
- ชนะรางวัลเป็นตุ๊กตาสัตว์ โดยแสดงถึงความสามารถที่พิชิตปัญหาได้ของเด็กๆ นั้น ใครได้อุ้มตุ๊กตาสัตว์ใหญ่นั้นถือว่าเป็นที่ยอมรับของคนทั้งหมด ความคิดที่ซ่อนอยู่หรือเบื้องหลังประวัติศาสตร์ของสิ่งเหล่านี้ของแต่ละประเทศ ซึ่งมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ของเราถ้าพูดถึงตุ๊กตาก็ใหญ่มันไม่ได้บอกอะไรเลย แต่นี่ตุ๊กตาก็ใหญ่มันบอกว่าคนคนนั้นคือผู้ชนะ
- เป็นนักจินตนาการสร้างสรรค์แห่งวอลท์ดิสนีย์ ซึ่งคำว่าจินตนาการสร้างสรรค์ผมเคยอ่าน

เจอในหนังสือ กลยุทธ์ทะเลสีฟ้า (blue ocean strategies) ได้พูดถึง การสร้างสรรค์จินตนาการ (Imagineering) คำรวมของคำว่า จินตนาการ (imagination) กับ วิศวกรรม (engineering) อาจารย์พูดถึงการสร้างสรรค์จินตนาการแล้วเห็นภาพชัดมาก ในหน้า 18 อาจารย์พูดว่า อาจารย์ได้รับเชิญไปอยู่บนเวทีที่มหาวิทยาลัยคาร์เนกี เมลลอน พูดเรื่องนี้ อาจารย์ไม่ได้ใส่สูท แต่งตัวเหมือนเด็กทั่ว ๆ ไป จริง ๆ แล้ว สัญลักษณ์บนเสื้อโปโลแขนสั้นของผมนั้นเป็นตราแห่งเกียรติยศ มีเพียงนักจินตนาการสร้างสรรค์เท่านั้นที่จะมีสิทธิ์ใส่ พอลูกได้เห็นวิดีโอนี้แล้วเห็นว่าที่เสื้อปักชื่อแรนดี้ แล้วมีเฉพาะคนที่มีการสร้างสรรค์จินตนาการเท่านั้นที่จะได้ใส่ มันเป็นเรื่องที่ลูกจะต้องตีความจากภาพที่เห็น

ในสไลด์แผ่นนี้ สามารถนึกภาพได้ว่า ถ้าหากเป็นลูกของเขา 3 คน และจะนึกว่า พ่ออยากล่องลอยในแรงโน้มถ่วงเท่ากับศูนย์ ไล่จนมาถึงเป็นนักจินตนาการ ซึ่งในที่สุดแล้วพ่อทำได้ครบทั้งหมด ซึ่งในสมัยของพ่อมันยากมาก เพราะสมัยนี้การที่จะไปทำอะไรเรื่องแรงโน้มถ่วงนั้นมันง่ายเหลือเกิน แต่พ่อทำได้หมดเลย ตรงนี้ชัด เพราะพ่อต้องการสื่อว่า ลูกต้องบอกให้ได้ว่า วัยเด็กลูกฝันอยากทำอะไร ทุกคนในห้องนี้ลองตอบในใจว่าในวัยเด็กเรฝันอยากทำอะไรบ้าง และมีอะไรบ้างที่เราทำสำเร็จแล้ว นี่ก็เป็นอีกข้อหนึ่งที่ผมให้นักศึกษาเขียนในห้องตอนสอนวิชาประชาคมโลก ให้เขียนความฝันแค่สองข้อ หลายคนนึกไม่ออก และเป็นกระดาษว่างเปล่าจนห้านาที ไขความผิดของนักศึกษาหรือไม่ใช่เลย เพราะการศึกษาไทยนั้นสอนให้เด็กไทยเป็นสัปประดกระป๋อง อันตรายมาก คิดไม่ออกเลยจริง ๆ ดังนั้น ผมมองว่าอาจารย์แรนดี้มีเป้าหมายชัดเจน ดังนั้นลูกของอาจารย์จะต้องคิด

สล็อตเตอร์พ่อแม่ อาจารย์โชคดีมากเลยตรงที่หากอยากรจะทำอะไร พ่อแม่ให้ทำหมดเลย เพราะพ่อแม่ฝรั่งหรือพ่อแม่ไทยก็เหมือนกัน หากว่าลูกจะขีดเขียนอะไรบนกำแพงในบ้านพ่อแม่มักจะไม่ให้ทำ แต่พ่อแม่ของอาจารย์แรนดี้ให้ทำหมดเลย ดังนั้น อาจารย์จึงมีความมั่นใจมากกว่าเมื่อคิดอะไรแล้วได้ทำ และพ่อก็ยินดีด้วยการที่ลูกทำแบบนี้ ถึงขนาดว่าขณะที่พุดคุยมีพ่อแม่ของนักศึกษามาฟังอยู่ด้วยอาจารย์ก็บอกว่า อย่าไปปิดกั้นความคิดของลูก เพราะว่ากำแพงห้องนอนคือที่ระบายความคิดได้ดีที่สุด ไม่ใช่กระดาษ เพราะกระดาษตันขึ้นมาแล้วก็ปิด แต่กำแพงห้องนอนล้มตามากี่เห็น และมันค่อยๆ ไปเรื่อย ๆ

ผมชอบคำนี้เพราะผมใช้คำนี้บ่อยคือ แม่ของผมนั้นแหละที่คิดคำว่า “มีชีวิตชีวา” เพราะผมจะชอบคำว่าชีวามาก เหมือนเป็นคำคุณศัพท์ของชีวิต และผมจะดำเนินชีวิตของผมให้มีชีวาเสมอ โดยยึดเสียเป็นหลัก อาจารย์แรนดี้รักพ่อแม่มาก พ่อแม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศไทยก็คือ การสร้างหอพักขนาดห้าสิบห้องในชนบทของประเทศไทย ซึ่งสร้างเพื่อช่วยให้เด็กหญิงไม่ต้องลาออกจากโรงเรียน และกลายเป็นโสเภณี ซึ่งคนสร้างไปกู้เงินแล้วธนาคารไม่ให้กู้ พ่อแม่ของอาจารย์แรนดี้เข้ามาค้าประกันให้ คนอยู่ไกลขนาดนั้นมาค้าประกันเรื่องนี้ แล้วหลังจากคุณพ่อของอาจารย์แรนดี้เสียชีวิต

ก็มอบเงินให้กับโครงการนี้เพื่อให้ดำเนินการต่อไปได้อีกอย่างน้อย 6 ปี นี่บอกอะไรหลายอย่างมาก ถึงการมองภาพรวมและไกลออกไป และทำให้เรन्दูเองก็เห็นภาพไกลออกไป

ลิฟต์ในบ้านชั้นเดียว บ้านของอาจารย์เป็นบ้านชั้นเดียวซึ่งไม่จำเป็นต้องมีลิฟต์ แต่เขาจินตนาการว่าบ้านของเขาสูง 9 ชั้น เขาจึงต้องติดลิฟต์ แต่ลิฟต์ที่ห้องนอนเขามาหยุดอยู่ที่ชั้น 3 เขาบอกว่าไม่รู้ว่าเป็นเพราะอะไร นี่อาจเป็นสัญลักษณ์ของความสมดุลในชีวิตของพระระหว่างความทะเยอทะยาน และความคิดที่นำมาปฏิบัติได้จริง

ประสบการณ์เรื่องการล่องลอยอยู่ในแรงโน้มถ่วง ก็ใช้คำอธิบายต่าง ๆ ว่าทำอะไรเขาจึงจะมีโอกาสได้ปล่อยตัวเองในแรงโน้มถ่วงเท่ากับศูนย์ เขาก็อธิบายตรงนี้ เพียงแต่เด็กคนหนึ่งเห็นว่า นิล อาร์มสตรอง ไปเดินบนพระจันทร์และดวง ๆ เด็กคนนี้ก็แค่อยากจะเข้าไป และเอาตัวลอยอยู่บนโต๊ะ และพอโตขึ้นก็ทำสิ่งนี้ให้เป็นจริง การเข้าไปในนาซ่าเพื่อขอให้ได้ปล่อยตัวอยู่ในนี้ได้มันไม่ใช่เรื่องง่าย และการที่จะทำให้ได้นั้นต้องเตรียมพร้อมตนเองก่อนด้วย

ในบทที่เจ็ด ...ผมก้าวไม่ถึงการเป็นนักฟุตบอลอาชีพ รู้สึกว่าการที่เขาเข้าไปอยู่ในทีมฟุตบอลของโรงเรียนทำให้เขาได้อะไรเยอะ และโค้ชแถมห้ามเข้ามาอยู่ในสมอของเขาดูเลย ก็คือพื้นฐาน ... ทุกคนไม่ยินดีเลย เพราะว่าโค้ชไม่ยอมให้ใช้ฟุตบอลเลย จึงได้ถามโค้ชว่าทำไมไม่ให้ฟุตบอลเรารู้สึกเลยในการซ้อม โค้ชก็ตอบว่า เราไม่จำเป็นต้องใช้ลูกฟุตบอล โค้ชถามเด็ก ๆ ว่า มีกี่คนที่อยู่ในสนามบอลในหนึ่งเกม เด็กก็ตอบว่าทีมละ 11 คน รวมเป็น 22 คน โค้ชถามต่อ แล้วมีกี่คนที่ได้จับลูกฟุตบอลในเท้า เด็กตอบว่า 1 คน โค้ชบอกว่าถูกต้อง ดังนั้นเราจึงต้องมาเรียนรู้สิ่งที่คนอื่นอีก 21 คน จำเป็นต้องทำ มันไม่ต้องใช้ฟุตบอล มันกลับไปสู่พื้นฐาน ของการวางแผน สิ่งเหล่านี้ก็คือคำว่าพื้นฐาน พื้นฐานต้องมีก่อน ไม่เช่นนั้นจะคิดสูงขึ้นไปไม่ได้ และอาจารย์เรन्दูก็ใช้คำว่าผมได้เห็นเด็ก ๆ มหาวิทยาลัยยุคใหม่มองข้ามความสำคัญของความรู้พื้นฐานไป ซึ่งมักจะก่อให้เกิดความเสียหายตามมาติด ๆ

เรื่องเฮดเฟค (head fake) ด้วยภาษาแล้วอ่านออกแต่แยกแปลไม่ได้ มันเป็นเรื่องที่พวกเราควรมีมาก ๆ ในการประกอบอาชีพครู ก็คือเมื่อจะสอนอะไรคนอย่างหนึ่งซึ่งมันยากควรจะทำอะไรอีกตอนหนึ่ง แล้วเอาสิ่งที่เราต้องการสอนซ่อนไว้ เนื่องจากสิ่งที่ต้องการสอนหากเป็นนามธรรมมาก มันจะยาก เอาอะไรอีกตอนหนึ่งสอน แล้วเด็กยุคใหม่รับได้ แล้วค่อยให้เขาตีความว่าเขาได้อะไร ถ้าเขาไม่ได้เรบอกตอนที่ถูกซ่อนอยู่ เขาจะเข้าใจทันที แล้วมันจะสามารถเข้าใจได้

อาจารย์เรन्दูมาจุดประกายผมมาก ผมเป็นคนชอบมีปฏิริยากับหนังสือมาก แม้กระทั่งอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐผมก็ตีเส้น เพราะผมเห็นพ่อนั่งตีเส้น พอผมถามว่าพ่อตีเส้นทำไมหนังสือพิมพ์

เดี๋ยวก็ไปแล้ว พ่อบอกว่าพ่อก็ไม่รู้ ดังนั้น บ้านผมจึงตีเส้นทั้งบ้าน แต่มันเป็นเรื่องที่ไม่แปลก พอผมตัดหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเอามาแสดงบนจอเพื่อสอนหนังสือ นักศึกษาได้เห็นผมตีเส้นแล้วก็จะช่วยทำให้เขาคิดได้แล้วว่า ที่ผมตีเส้นนั้นคือสำคัญ และที่ผมวงกลมนั้นคือ คำหลัก เป็นการฝึกเขาไปในตัว หลังจากนั้นเขาก็ตีเส้นหนังสือเพราะคำแนะนำรอยตาม สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่น่ารังเกียจ แต่เป็นสิ่งที่ควรถ่ายทอด เพราะเด็กไทยไม่มีการฝึกการจับแนวคิดหลักหรือ คำหลัก อ่านไปอย่างนั้นเอง คนเราถ้าไม่ผ่านการฝึกสิ่งนี้มันจะทาบทสรุปไม่ได้ เพราะผมให้เด็กทำคือขีดเส้นใต้ กับ คำหลัก พอได้แล้วให้ดึงออกมาก็จะพบว่ามีความแม่นยำแค่ไหน ให้เขียนเรียงความครึ่งหน้า A4 ด้วยคำหลักเหล่านี้ หลังจากนั้นเด็กก็จะเริ่มขีดเส้นใต้ สิ่งนี้จำเป็นต้องมีการสอน

บทที่ 9 ทักษะชุดหนึ่งที่เรียกว่าภาวะผู้นำ ผมชอบคำนี้มากเพราะว่าการเป็นผู้นำต้องมีคุณสมบัติพิเศษ และผมก็นำคำนี้ไปเสวนากับผู้บริหาร อธิการบดี รองอธิการบดี และผู้ช่วยอธิการบดีแล้วว่า 3 กลุ่มนี้ ถ้าจะบริหาร มทส. จะต้องเป็นผู้จัดการและต้องมีภาวะผู้นำ เพราะคุณต้องเป็นผู้นำ คนที่เป็นหัวหน้าอาจจะไม่มีความคิดก็เลยไม่สามารถเป็นผู้นำได้ แต่มีคนตั้งเยอะที่เป็นผู้นำโดยไม่ต้องเป็นผู้บริหาร ขณะเดียวกันมีหัวหน้าตั้งเยอะที่อยู่ข้างบนที่ไม่ได้นำอะไรเลย

(หน้า 50) ภาพนี้คือภาพกัปตันเคิร์ก แห่งสตาร์เทร็ค เป็นคนจุดประกายให้กับอาจารย์เรนดี้ และได้เขียนในภาพที่มอบให้กับอาจารย์เรนดี้ว่า “To Randy I don’t believe in the no-win scenarios” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยคือ “ผมไม่เชื่อในสถานการณ์ที่ไม่มีทางเอาชนะได้”

ความฝันของอาจารย์เรนดี้เรื่องการเป็นนักจินตนาการสร้างสรรค์ของวอลท์ดิสนีย์ ท่านได้เคยเข้าไปขออนุญาตคบดี และคบดีของเขาก็กังวลว่าดิสนีย์จะดูเอาความรู้ทางวิชาการซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยออกไปจากหัวผม เขาต่อต้านการที่ผมจะไปอย่างเต็มที่ อาจารย์จึงไปหาคนคบดีอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ดูแลเงินทุนวิจัย ผมถามท่านว่า ท่านคิดว่าการไปดิสนีย์เป็นความคิดดีไหมครับ คบดีย่านี่ตอบว่า “ผมไม่มีข้อมูลพอที่จะบอกได้ว่านี่เป็นความคิดที่ดีหรือไม่ แต่ผมรู้ว่าอาจารย์ระดับดาวเด่นคนหนึ่งในห้องแล็บของผมตื่นเต้นกับเรื่องนี้จริง ๆ ลองให้ข้อมูลผมหน่อยสิ” รู้สึกแตกต่างไหม คบดียคนแรกไม่ให้ไป นี่เป็นบทเรียนที่ดีสำหรับผู้จัดการและผู้บริหาร เพราะคบดียทั้งสองท่านพูดเรื่องเดียวกันคือไม่รู้ว่าการลาหยุดครั้งนี้เป็นความคิดที่ดีหรือไม่ แต่ดูสิว่าวิธีการพูดแตกต่างกันอย่างไร ธรรมชาติให้สมองมา เราไม่จำเป็นต้องโง่เกินกว่าที่ธรรมชาติให้มา และอาจารย์ก็มีความสุขมาก เห็นไหมครับ ในภาคผู้ใหญ่ของผมก็มีเด็กชายแปดขวบตาโตคนนั้นอยู่ในตัวทุกคนจะมีความเป็นเด็กอยู่ เราจะต้องนึกถึงตอนที่เราเป็นเด็กตอนนั้นเราอยากเป็นอะไร เราก็จะจำได้ทำไมเราถึงจำได้ ดังนั้น เราจึงต้องเป็นผู้จัดการ เพราะผู้จัดการคือผู้บริหารที่สามารถแก้ปัญหาได้โดยคำตอบไม่กลายเป็นปัญหาใหม่ โดยใช้ระเบียบกฎเกณฑ์เป็นเพียงตัวเลือก หากระเบียบกฎเกณฑ์นั้นเป็นอุปสรรค เราต้องใช้สมองในการตัดสินใจแทนระเบียบ

ผมอยากฝากไว้ว่า พวกเราที่เป็นครูในท้องถิ่น อยากให้อ่านบทที่ 24 มาก (หน้า 118 เป็นต้นไป) เรื่อง ตัวแสบกลับใจ พูดถึงความเป็นครูในบทนี้เยอะมาก และนำไปใช้ได้ในการทำหน้าที่การเป็นครู มีข้อความหลายข้อความที่ดีมาก เช่น การคิดออกนอกกรอบ ฝันให้ยิ่งใหญ่ อย่าบ่นและจงทำงานให้หนักขึ้น อย่าหมกมุ่นกับสิ่งที่คนอื่นคิด และมีคำบางคำที่ดีมาก คือเป็นการเตือนที่ดี มีผู้หญิงคนหนึ่งเป็นหนี้และเครียดมาก ไม่รู้จะจัดการอย่างไร ก็แก้ไขที่อารมณ์ เธอรับมือกับความเครียดด้วยการเรียนโยคะ และฝึกสมาธิทุกวันอังคาร และเธอก็ดีขึ้น แต่หนี้สินยังอยู่ เธอมาคุยกับอาจารย์แรนดี้ อาจารย์บอกว่าอาการของโรคคือความเครียด ต้นเหตุของความเครียดคือคุณเป็นหนี้ ทำให้คุณไม่ลองหางานพิเศษทำในวันอังคาร และโคตรเรียนโยคะสักพักหนึ่ง นี่ทำให้เธอ “ลูกคิด” และทำตามคำแนะนำของผม เธอสมัครเป็นพนักงานเสิร์ฟอาหารในวันอังคาร และไม่ช้าไม่นานก็จ่ายหนี้ได้หมด และเธอก็กลับไปเรียนโยคะตามเดิม เธอรู้สึกหายใจสะดวกขึ้น

บางครั้งลูกศิษย์ของเรามีปัญหาและหาที่พึ่งไม่ได้เขาควรมหาเรา และเราก็ควรจะทำให้เขา “ลูกคิด” บางทีคนเราเมื่อถึงจุดอับ ต้องมีคนช่วยคิด แล้วการช่วยคิดต้องช่วยให้คน “ลูกคิด” ไม่ใช่ “คิด” ลูกคิดเป็นคำโบราณ มีความหมายเยอะกว่าคิดมาก

ศาสตราจารย์แห่งจดหมายขอบคุณที่หายไป อาจารย์แรนดี้เป็นคนที่มีสัมผัสของมนุษย์อยู่มาก ชอบคุยคนด้วยลายมือ ขอโทษ อะไรที่เป็นแบบนี้ และอาจารย์พูดดีมากว่า เคยมีคนมาสอบเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยของอาจารย์ และเกรดไม่ผ่าน แต่เด็กคนนี้ได้เขียนกระดาษแผ่นเล็ก ๆ ขอบคุณเจ้าหน้าที่ในการช่วยประสานทำให้เขาได้มาสัมภาษณ์ แต่ไม่ได้ก็ไม่ใช่ไร เผอิญอาจารย์แรนดี้ได้อ่านกระดาษแผ่นนี้ และเห็นว่าเป็นนี้คือ มูลค่า เป็นคุณค่าของคน จึงเรียกมาสัมภาษณ์ เด็กคนนี้ได้เข้าเรียน และปัจจุบันได้เรียนจบปริญญาโทและเวลานี้เธอเป็นนักจินตนาการสร้างสรรค์แห่งวอลท์ดิสนีย์ไปแล้ว หากไม่มีอาจารย์แรนดี้ในวันนั้น และไม่มีควมบังเอิญที่ทำให้อาจารย์แรนดี้ได้พบและอ่านจดหมายของเด็กคนนี้ มันไม่ใช่เรื่องบังเอิญธรรมดาแน่นอน

จงดูสิ่งที่เขาทำ อย่าฟังสิ่งที่เขาพูด

สรุปแล้วก็คือ หนังสือเล่มนี้ ด้วยตัวของมันเอง ด้วยความหนาเพียงเท่านั้น ถ้ามองว่าเป็นภาษาอังกฤษมีอักษรอยู่แค่ 26 ตัว และสระอีก 5 ตัว นั้น ได้สร้างความคิดอันใหญ่หลวง และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนได้ทั้งโลกไม่ว่าศาสนาใด และเมื่อแปลมาเป็นภาษาไทยแล้วต้องขอบคุณคุณหนูคืออย่างยิ่ง ที่ทำให้คนไทยที่อ่านภาษาอังกฤษไม่รู้เรื่องสามารถเข้าใจสิ่งที่ดูใน ยูทูบ (You tube) วันนั้น และกลับไปดูซ้ำอีกด้วยภาษาอังกฤษ ให้เข้าใจมากขึ้นอย่างมาก และรู้สึกประทับใจอีกเยอะมาก หนังสือเล่มนี้ดีคือเหมือนกับเป็นโค้ชที่อยู่กับเราตลอดเวลาในการทำอาชีพครู ถึงไม่ใช่อาชีพครูก็จะเป็นสิ่งคอยเตือนเราตลอดว่าต้องรับผิดชอบ ถ้าผิดให้ขอโทษ ใครทำอะไรให้ต้องขอบคุณ ให้ทำเพื่อส่วนรวม คำเหล่านี้มีในหนังสือทั้งหมด

อยากให้ทุกคนได้อ่าน เพราะมันเป็นมากกว่าหนังสือ เรื่องนี้มันเป็นสมอชิงกิชัยเขียน เพราะคนเขียนเป็นพวกจินตนาการสูง แต่สิ่งที่นำเสนอมีสิ่งที่ต้องใช้สมอชิงกิชาวเยอะมาก เพราะเป็นการดำรงชีวิต มีสิ่งหนึ่งที่ชอบมาก และบอกเด็กเสมอคือ “โชนัน อันที่จริงแล้ว คือสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อการเตรียมตัวที่ดี เดินทางมาพบกับคำว่าโอกาส” แสดงว่าโอกาสมันมาเมื่อไหร่ไม่รู้ แต่ถ้าเราเตรียมพร้อม โอกาสจะเป็นของเรา มีคนอีกเยอะเลยที่ไม่เคยเตรียมพร้อมตัวเอง และเมื่อโอกาสมาก็ไม่เคยได้

การบริหารด้วยหัวใจ มันเป็นพื้นฐานมาก เมื่อยังเด็กอาจารย์เรนดีไปเที่ยวที่ดิสนีย์แลนด์กับพี่สาว แล้วไปซื้อกระปุกเกลือกับพริกไทยเพื่อมอบให้แม่ ระหว่างที่เดินอยู่ท่าตกแตก นึกภาพตามไปว่า เด็กสองคนที่มีเงินนิดหน่อย และเลือกแล้วว่าจะซื้อของสิ่งนี้ให้แม่ แต่กลับทำแตก ราคา 10 เหรียญ มีผู้ใหญ่เดินผ่านมาเด็ก ๆ จึงถามผู้ใหญ่ว่า ของแตกไปแล้ว ถ้าหนูจะไปขอเขาใหม่เขาจะให้ไหม ผู้ใหญ่คนนั้นก็เหมือนกับสิ่งที่เหนือความคาดหมายส่งมา “หนูต้องลงไปถามเขาดูสิ อาจจะได้อีกได้” สองคนพี่น้องก็ไปถามผู้ใหญ่ที่ขาย และพูดความจริงทุกอย่างโดยไม่พูดปด เราอธิบายว่าเกิดอะไรขึ้น พนักงานในร้านรับฟังเรื่องราวของเราและยืมให้เราและบอกว่า เธอจะให้กระปุกเกลืออันใหม่แก่เรา และยังบอกอีกด้วยว่านี่เป็นความผิดของพนักงานเองที่ห่อมันได้ไม่ดีพอ ประมาทว่าการห่อของร้านของเราควรจะแข็งแรงทนทานต่อการตกอันเนื่องมาจากความตื้นตื้นของเด็กชายวัย 12 ปีมากกว่านี้ เรนดีซื้อไปเลย ไม่เพียงสำนักบุญคุณเท่านั้น แต่มันเหลือเชื่อจริง ๆ เมื่อพ่อแม่รู้เรื่องท่านยังประทับใจดิสนีย์เวิลด์ เข้าไปใหญ่ เชื่อไหมว่าการตัดสินใจที่ดีของแผนกบริการลูกค้าสามารถทำให้ดิสนีย์เวิลด์ได้เงินอีกมากกว่าแสนเหรียญ เพราะพ่อแม่ของเรนดีเป็นอาสาสมัครพาคนท้องเที่ยว แล้วหลังจากนั้นก็พาคนมาท้องเที่ยวที่นี่ตลอด และไปพูดกับผู้บริหารดิสนีย์แลนด์ และถามว่าผู้บริหารเชื่อไหมว่าจะเกิดเหตุการณ์นี้ ผู้บริหารบอกว่าไม่มีทางเป็นไปได้ เพราะบัญชีตัดสินใจไปแล้ว หากจะให้อันใหม่ฟรี ๆ นั้นจะไปลงบัญชีตรงไหน แต่คนขายคนนี้บริการด้วยหัวใจ และคิดว่าคนขายน่าจะออกเงินให้เอง สิ่งที่ผมต้องการสื่อสารคือมันมีวิธีมากกว่าหนึ่งวิธีที่จะวัดผลกำไรขาดทุนองค์กรควรคิดเรื่องนี้ และบริหารด้วยหัวใจในทุกระดับ

อาจารย์เรนดีเป็นมะเร็งแต่สามารถตีความต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ว่า มันยังดีกว่าคนที่ป่วยโรคหัวใจหรืออุบัติเหตุ เพราะหากเขามีลูกเล็ก 3 คน เขาไม่มีโอกาสเตรียมตัวเลย คนรู้จักคิดแค่เพียงพลิกเหรียญ เหตุการณ์จากที่เศร้าอยู่ กลับกลายเป็นว่าเราต้องทำอะไรให้ลูกอีกเยอะเลย ถ้าหากเรามีลูกและรู้ว่าตัวเองจะตายในอีกหกเดือนเราก็ตริยได้